

УДК 725.85

доцент Петрук Ю.О.,
Полтавського національного технічного
університету імені Юрія Кондратюка

ЕВОЛЮЦІЯ ТИПІВ СПОРТИВНИХ БУДІВЕЛЬ ТА СПОРУД

Зроблено огляд історичного розвитку спортивних споруд від часу їх виникнення до сьогодення з метою виявити шість історичних типів спортивних комплексів та прослідкувати за процесом оновлення типології з плином часу.

Ключові слова: спорт, амфітеатри, кромлехи, олімпійські ігри, стадіон, спортивні комплекси.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день актуальним питанням є вивчення і систематизація досвіду проектування, будівництва та експлуатації спортивних будівель і споруд, в зв'язку з їх сучасним бурхливим розвитком.

Зв'язок роботи із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток системи спорту – важливе питання державної політики України. Робота проводиться згідно з указом президента України від 21.07.2008р №640 «про пріоритети розвитку фізичної культури і спорту», закон «про фізичну культуру і спорт» редакція від 05.12.2012року – чинна постанова «постанова ВР України №3808-12 від 24.12.1993року, регіональними програмами розвитку спорту та науково-дослідницької роботи кафедри дизайну архітектурного середовища та містобудування Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Мета роботи. Дослідження етапів еволюції спортивних будівель та споруд.

Вступ. Спорт супроводжує розвиток людського суспільства з моменту його зародження. Археологічні розкопки приносять відомості про примітивні спортивні споруди, що відносяться до кам'яного віку. Такі будівлі знайдено на територіях Індії, Єгипту, Середньої Азії та Південної Америки. Розвиток фізичної культури, поява в побуті різноманітних ігор та різних видів спорту викликали необхідність будівництва нових спеціальних спортивних споруд, а ті, в свою чергу, чинили вплив на розвиток спорту.

Виклад основного матеріалу.

Історичний розвиток типів спортивних споруд можна умовно поділити на 5 етапів:

- Перший етап – до нашої ери
- Другий етап – середньовічний
- Третій етап – буржуазний
- Четвертий етап – сучасний
- П'ятий етап - технологічний

Перший етап. Ще у кам'яному віці будувалися так звані кромлехи – майданчики оточені кам'яними стовпами. Слугували кромлехи ареною для змагань у фізичній силі. У палацах індійських та персидських володарів будувалися монументальні кінні двори для змагань на конях та стрільбі з лука, що свідчить про популярність кінноспортивних вправ – найстаршої спортивної дисципліни Азії, яка була там поширена ще за чотири тисячоліття до нашої ери.

На території Месоамерики було знайдена велика кількість стадіонів для гри в м'яч – це тип кам'яної споруди, де протягом 2700 років індіанці грали в м'яч. Вони мала однакову форму – довгий вузький простір між горизонтальними і похилими стінами (зрідка вертикальними), через що при вигляді згори стадіон був схожий на букву I.

За 1500 років до нашої ери бурхливий розвиток спорту відбувався і у стародавній Греції. Олімпійські ігри проводилися на стадіонах. Спочатку так називали бігові доріжки довжиною 192,27 м, пізніше «стадіоном» став називатися весь комплекс спортивних споруд, оскільки біг залишався головним видом змагань. В Олімпії, в районі храмів, серед споруд для тренувань і змагань, крім стадіону та іподрому, знаходилися ще спеціальні будівлі для фізичного виховання: палестра та гімназія, а також будинок в якому жили учасники змагань – леонідайон, та еленодикейон – місце проживання та навчання суддів Олімпійських ігор.

У Римській імперії для виступу гладіаторів, цькування тварин і подібних вистав будувалися амфітеатри. Арена амфітеатру, найчастіше еліптичного обрису, з усіх сторін замикалася ступінчастими рядами сидячих місць для глядачів. Найбільший амфітеатр – Колізей у Римі. Подібні споруди згодом з'явилися у Італії, Франції, Алжирі та частково збереглися до наших часів.

Новий тип спортивних споруд Римської імперії – терми, штучні басейни для купання. Планувально-функціональна схема всіх терм була однаковою: вхідний вестибюль, басейн з холодною водою, басейн з теплою водою, басейн з гарячою водою.

Відхід від первісних традицій олімпійських змагань привів до занепаду спортивних ігор і в 394р до н.е. олімпіади були припинені

Другий етап. У північних областях Європи до падіння античної культури фізичні вправи зводилися до полювання і вправ у військовій майстерності. В XI ст.. виникли лицарські турніри – проводились вони на міських площах перед чисельними глядачами. Майданчики для турнірів обмежувалися дерев'яною огорожею, навколо були місяця для глядачів, частково у вигляді трибун.

У XV ст.. в Італії починаються будуватися майданчики для ігор і турнірів (в Мілані, Падуї). Більш значні споруди з'являються тільки на початку XIX ст. в 1807 році будується Міланська арена. У Німеччині та Англії в цей час активно розвиваються гімнастика та легка атлетика.

Третій етап. Засновані у 1895 році спортивні товариства дали новий поштовх розвитку спорту і стали тією базою, на якій фізична культура досягла нинішнього багатостороннього розвитку.

Головним поштовхом розвитку спортивних комплексів було відродженням Олімпійських ігор. Перші ігри були проведені в Афінах, на стадіоні що був зведений ще в античні часи і реконструйований у 1896 році архітектором Метакасом. Арена мала форму прямокутника розміром в плані 33,4м на 204м, із заокругленням однієї торцевої сторони, а трибуни, 45 рядів, були побудовані з використання рельєфу. II та III ігри були проведені в Парижі та сент-Луїсі, де олімпійських комплексів, в сучасному розумінні, не було створено. Для IV Олімпійських ігор (1908 р.) у Лондоні вперше був спеціально побудований стадіон з ареною, розрахованою на проведення змагань по великій кількості видів спорту. На арені були передбачені: замкнута бігова доріжка, сектори легкої атлетики, футбольне поле, басейн для плавання(між футбольним полем та біговою доріжкою) і велотрек. Після цього для Олімпійських ігор стали будувати спеціальні стадіони та спортивні комплекси, при проектуванні та будівництві яких враховувалися останні досягнення, піднімаючи щоразу практику їх будівництва на якісно новий рівень.

Четвертий етап. Важлива роль розвитку спорту оцінена урядами всіх розвинених країн і самим суспільством. Розроблено масштабні програми з розвитку фізичної культури, спорту і здорового способу життя. Здійснюються також і програми створення фізкультурно-спортивних споруд для цих занять.

Сучасні стадіони більше нагадують величезні космічні кораблі з фантастичних фільмів, аніж звичайні футбольні майданчики. На створення таких грандіозних проектів ідуть роки та витрачаються мільйони, а все для того, щоб привабити на стадіон якомога більше відвідувачів. Розміри, велич та складність конструкцій сучасних стадіонів викликають захоплення та вражають навіть бувалого глядача. Розглянемо найбільші з них.

Стадіон Сантьяго Бернабеу, Мадрид. У цьому стадіоні можуть вміститися аж 85 454 відвідувачів. Сантьяго Бернабеу відкрили ще у 1947 році, проте він і досі лишається другим за величиною стадіоном Іспанії. А в 2007 р. УЄФА присвоїла йому 5 зірок.

Стадіон Олд Траффорд, Манчестер. Це домашній футбольний майданчик знаменитої англійської команди «Манчестер Юнайтед», відомий також як Театр Мрії. Знаходиться стадіон у передмісті Манчестера. «Олд Траффорд» займає другу позицію за місткістю глядачів у Англії, поступаючись лише грандіозному «Уемблі». Одночасно на стадіоні за улюблену команду можуть уболівати 75 957 глядачів.

Стадіон Камп Ноу, Барселона. Назва стадіону в перекладі означає «Нове поле». Це найбільший стадіон не лише в Іспанії, а й у цілій Європі. Камп Ноу вміщує 99 354 відвідувачів та володіє 5-ма зірками.

Стадіон San Siro, Мілан — домашній майданчик одразу для двох футбольних клубів — «Інтера» та «Мілана». Стадіон часто називають «Джузеппе Меацца» в честь двократного чемпіона світу італійського футболіста Д. Меацца, який 16 сезонів провів у складі цих двох команд. Уболівати за своїх фаворитів на стадіоні можуть одночасно 80 000 глядачів — настільки San Siro великий.

Стадіон Олімпійський, Київ. На головному футбольному майданчику України одночасно можуть поміститися 70 050 глядачів. НСК «Олімпійський» — домашня арена команди «Динамо» Київ. Стадіон вирізняється особливим дизайном — дах будівлі виготовлений з напівпрозорої синтетичної мембрани, яка накриває всі глядацькі місця.

Стадіон Донбас Арена, Донецьк - домашній стадіон донецької команди «Шахтар» вміщує 52 187 глядачів. Це другий за величиною стадіон України. Новітнє оснащення та сучасна інфраструктура забезпечують «Донбас Арени» достойне місце серед кращих стадіонів світу. Збудована у 2009 році, нині «Донбас Арена» — четвертий стадіон за місткістю глядачів у всій СНД.

Стадіон Амстердам Арена, Амстердам — один із двох п'ятизіркових стадіонів у Нідерландах, за переліком УЄФА (інший — «Фейєнорд» — знаходиться в Роттердамі). Вміщує 51 628 уболівальників. «Амстердам Арена» — перший у Європі стадіон з засувним дахом. Домашній майданчик ФК «Аякс». Бажаючі можуть відвідати музей цього футбольного клубу, не залишаючи стін стадіону.

Огляд історичного розвитку спортивних споруд від часу їх виникнення дав змогу виявити шість історичних типів спортивних комплексів та прослідкувати за процесом оновлення типології з плином часу: давньогрецькі стадіони трансформувались у відкриті спортивні поля, треки та ковзанки;

грецькі театри перетворились на арени та стадіони; римські кінні іподроми стали прототипом сучасних автодромів, іподромів, гоночних трас і треків; римські амфітеатри слугували основою для манежів, кортів та арен; римські терми переросли в басейни.

Висновок.

На сьогоднішній день спортивна споруда – це спеціально створена та обладнана будівля, фізкультурно-спортивний комплекс, плавальний басейн, інший об'єкт, який призначений для фізкультурно-оздоровчої або спортивної діяльності; спортивна споруда може мати відокремлені спортивні споруди, які є її структурними підрозділами, що розташовані поза її місцезнаходженням, але не є самостійними юридичними особами, та надають послуги в єдиному замкнутому технологічному процесі зі спортивною спорудою.

Література

1. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта [перевод с венгерского] / под общ. ред. В.В. Столбова. – М.: Радуга, 1982. – 398 с.
2. Зобова М.Г. Основные причины возникновения современных типов физкультурно-спортивных комплексов (ФСК) / М.Г. Зобова // Актуальные проблемы в строительстве и архитектуре. Образование. Наука. Практика: материалы 65-й Всероссийской научно-технической конференции по итогам НИР СГАСУ за 2007 год: тезисы докладов. – Самара, 2008. – С. 209 – 210.
3. Столбов В.В. История физической культуры и спорта. – М.: Физкультура и спорт, 1975. – С.19-21.

Аннотация

Осуществлен обзор исторического развития спортивных сооружений со времён их возникновения, который дал возможность выявить шесть исторических типов спортивных комплексов и проследить за процессом обновления типологии.

Ключевые слова: спорт, амфитеатр, кромлехи, олимпийские игры, стадион, спортивные комплексы.

Annotation

Examination of the historical development of sports facilities from the time of their occurrence made it possible to identify six historical types of sports complexes and follow the process of updating the typology.

Key words: sport, amphitheatre, cromlechs, Olympic games, stadium, sports complexes.